

**ONSEKİZİNCİ YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA DOĞU AKDENİZ
BÖLGESİNDE BİR BİTKİ TOPLAYICISI:
JOHN SIBTHORP (1758-1796)**

Asuman Baytop*

John Sibthorp (1758-1796), onsekizinci yüzyılın ikinci yarısında, bir Yunanistan florası oluşturmak amacıyla iki kez Yunanistan ve Ege adalarına gelerek, ve bu arada Kıbrıs ve Batı Anadolu'da da dolaşarak bir bitki koleksiyonu meydana getirmiş olan, Oxford Üniversitesi'nde görevli bir İngiliz botanik profesörüdür. Genç bir hekimdir. Doğu Akdeniz bölgesine gitmek istemesinin başka bir nedeni de, birinci yüzyılda Güney Anadolu'da Anazarba'da yaşamış olan Dioskorides'in ünlü el yazma eserinde yer alan bitkileri yerinde görmek, onları toplayıp tayin etmek, tıbbi kullanılışlarını araştırmak ve bu arada batı tıbbına faydalı bitkiler sağlamaya çalışmaktır.

Sibthorp, Dioskorides'in eserinin Viyana'da saklı bulunan ve *Codex Aniciae Julianae* adı ile tanınan, İstanbul'dan gitme resimli nüshasını görmüştü. Bu kitap onu, tasarladığı *Flora Graeca*'nın resimli olmasını esinlemiş ve Viyana'da tanıştığı bitki ressamı Ferdinand Lucas Bauer (1760-1826) ile anlaşarak onu ilk Yunanistan gezisinde (1786-1787) yanına almış ve gezi boyunca ona bitki resmi çizdirmişti. Varlıklı idi. Masraftan kaçınıyordu. Ancak sağlığı iyi değildi. 1794-1795'te yaptığı ikinci Yunanistan gezisinde hasta idi ve bu geziden yurda dönüşünden altı ay sonra, 1796'da 38 yaşında iken İngiltere'de vefat etti. Çalışmaları yarım kaldı.

Sibthorp emeline şahsen erişemedi. Fakat emlakının bütün gelirini, bin resimden oluşacak on ciltlik büyük boy bir *Flora Graeca* ile, bu eserin içindeki bitkileri ve diğerlerini tanıtan *Florae Graecae Prodromus* adlı resimsiz bir kitabın hazırlanıp bastırılmasında kullanılmasını vasiyet etmişti. Vasiyeti yerine getirildi.

İngiltere'de dönemin tanınmış bir botanisti ve Sibthorp'un yakın arkadaşı olan, C.Linnaeus'un (1707-1778) vefatından sonra onun herbaryumunu, kitaplarını, mektuplarını ve diğer evrakını İsveç'teki varislerinden satın alarak İngiltere'ye kazandırmış bulunan, Linnaean Society'yi kurarak bu derneğin başına geçen J.E.Smith (1759-1828), bu güç görevi üstlendi. *Florae Graecae Prodromus*'u iki cilt halinde 1806-1816 arasında yayımladı. Bu şekilde Sibthorp'un *Prodromus* emeli, onun ölümünden 20 yıl sonra olsa bile, gerçekleşmiş oldu.

Bu sırada Ferdinand Bauer, *Flora Graeca*'da yer alacak resimleri baskıya hazırlamaya başladı ve Smith, her cildinde yüzer renkli levha bulunan bu büyük eserin ilk altı cildini bastırdı. Yedinci cildin ilk yarısını da baskıya vermişti. Fakat daha ileri gitmeye ömrü yetmedi, 1828'de öldü. Geri kalan ciltler ile, gene İngiltere'nin tanınmış bir botanisti olan John Lindley (1799-1865) ilgilendi ve eseri tamamladı. Her bir cildi iki fasikülden oluşan, on ciltlik ve toplam 966 renkli levha taşıyan *Flora Graeca*'nın basımı bu şekilde 1806-1840 arasında gerçekleşti ve konu, Sibthorp'un ölümünden 44 yıl sonra başarı ile kapanmış oldu.

İçinde Anadolu bitkilerine de rastladığımız *Flora Graeca*'nın ve *Florae Graecae Prodromus*'un bu ilginç hikayesini W.T.Stearn (1911-2001), belgelere dayanarak ayrıntılı bir şekilde yayımlamıştır (Stearn 1967). Yukarıda verdiğimiz bilgiler, Stearn'in bu makalesinden özetlenmiştir. Bu hikayenin örnek teşkil eden yönü, bir araştırmacının ömrü yetmediği için tamamlayamadığı bir bilimsel eseri, meslektaşlarının ele alarak başarı ile sonuçlandırmaları, eseri bilim dünyasına kazandırmalarıdır. Sibthorp, Yakındoğu'nun tıbbi bitkileri konusunda tasarladığı amaca şahsen ulaşamamış olmakla beraber, yeni türler taşıyan bir Yunanistan florası ile bitki resimleri taşıyan görkemli bir eserin meydana gelmesinde temel bir rol oynamıştır. Sibthorp'un bu hikayesi, geniş bir şekilde ayrı bir kitap halinde yayımlanmış bulunmaktadır (Lack and Mabberly 1999).

Yaşam öyküsü

J.Sibthorp, 28 Ekim 1758'de Oxford'da doğdu. Babası Humphrey Sibthorp (1713-1797), Oxford Üniversitesi'nde botanik profesörü idi ve William Sherard'ın (1659-1728) vakfettiği profesörlüğü işgal ediyordu. W.Sherard, Oxford Üniversitesi'nde bir botanik profesörlüğü kurmuş, kitaplarını, herbaryumunu ve evrakını bu üniversiteye bağışlamış ve kurduğu profesörlüğün ölümünden sonra da devam etmesini sağlamıştı (Desmond 1977). Sherard, 1703-1716 yılları arasında İzmir'de konsolos olarak bulunmuş, bu yöreden bitki toplamış ve örneklerini Seydiköy'deki (İzmir) evinin bahçesinde yetiştirmiş olmakla ün yapmıştı (Baytop 2001).

J.Sibthorp, Oxford'daki öğrenimini 1777'de tamamladıktan sonra, Edinburgh'da tıp okudu. Burada botaniğe yöneldi. 1781'de Paris'e, Jardin des Plantes'a gitti. Orada A.L.de Jussieu'nün (1748-1836) yanında bir yıl kadar kaldı. Sonra Montpellier'ye gitti ve P.M.A.Broussonet (1761-1807) ile on ay kadar çalıştı. 1783'te Oxford'a döndü. 1784'te Üniversite'den ayrılan babası yerine botanik profesörü tayin edildi. Aynı yıl Göttingen'e gitti. Almanya'da birkaç ay kaldıktan sonra, 1785'te Viyana'ya geldi. Burada Dioskorides'in ünlü yazmasını inceledi ve Yunanistan'a gitmeye karar verdi. Viyana Üniversitesi

* Prof.Dr., İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi emekli öğretim üyesi.

profesörü tanınmış botanist N.J.Jacquin'in (1727-1817) önerisiyle, Avusturyalı genç bitki ressamı Ferdinand Lucas Bauer'i (1760-1826) yanına alarak, Napoli üzerinden Doğu Akdeniz'e geldi.1786-1787'de Yunanistan, Ege adaları, Kıbrıs ve Batı Anadolu'dan bitki topladı ve Oxford'a döndü. Altı yıl sonra, 1794-1795'de, ikinci bir Yunanistan gezisi yaptı. Bu geziden hasta döndü. Verem ve dizanteriden rahatsızdı. Uzun yaşayamadı. 8 Şubat 1796'da İngiltere'de Bath'da öldü. Naaşı Bath Manastırına gömüldü. Mezar taşında, kitabenin üstünde, onun bir boy kabartması vardır¹.

Oxford'daki School of Botany'de, bir portresi bulunmaktadır. Sibthorp'un bu özgeçmişini hazırlarken, M.R.Bruce'un bir makalesinden (Bruce 1970) faydalandım. Adı geçen makalede, Sibthorp'un Oxford'daki tablosunun bir resmi vardır.

Gezileri ve koleksiyonu

Sibthorp'un Doğu Akdeniz'de gezdiği yöreler başlıca Yunanistan, Ege adaları, Kıbrıs ve Batı Anadolu'dur. Sibthorp Doğu Akdeniz'e iki kez gelmiştir. Henüz 28 yaşında iken, 1786-1787'de yaptığı ilk gezide, Sibthorp, Viyana'dan yanına aldığı Avusturyalı bitki ressamı Ferdinand Bauer ile birlikte, Mart 1786'da bu şehirden hareketle, Venedik, Floransa, Roma üzerinden Napoli'ye gelmiş, bütün yaz Girit, Yunanistan ve Ege adalarında dolaştıktan sonra İzmir'e çıkmış, sonbaharda İstanbul'a varmış, kışı İstanbul'da geçirmiştir. 1787'nin Mart ayında, ressam Bauer ve İngiltere'den gelen arkadaşı mineralog ve botanist J.Hawkins (1758-1841) ile birlikte, İstanbul'dan ayrılmış, Kıbrıs'ta, Ege adalarında dolaşmış, Haziran'da Atina'ya çıkarak Yunanistan'da gezmiş, Athos'a kadar gitmiş ve Eylül sonunda Patras'tan ayrılarak Aralık 1787'de İngiltere'ye dönmüştür. Bir buçuk yıl içinde dolaştığı Doğu Akdeniz'in bu yörelerinde Sibthorp, 2000'den fazla bitki örneği toplamış, ona refakat eden ressam Bauer de 1000 kadar bitki resmi, 363 hayvan resmi ve 131 manzara resmi çizmiştir (Stearn 1960).

Bu ilk gezisi sırasında Sibthorp, 1786'da Batı Anadolu'da da dolaşmıştır. Bu bölgede gezerken hangi yolu takip ettiği hakkında bilgi bulmak ümidiyle R.Walpole'un, değişik gezginlerin gezi notlarına dayanarak derlemiş olduğu üç kitaba başvurduk (Walepole 1817, 1818, 1820). Bu kitaplar içinde Sibthorp'un gezilerinden alıntılar vardır. Bunlar başlıca Yunanistan ve Kıbrıs ile ilgilidir. Anadolu gezisinden konu edilmemiştir. Bununla beraber şunu öğreniyoruz ki Sibthorp, Kıbrıs'a gitmek için İstanbul'dan 14 Mart 1787'de ayrılmış, 16 Mart'ta Lapseki'de ve 17 Mart'ta Nara'ya gelmiştir. Buradan Midilli'ye gidecektir (Walpole 1820).

İlk gezisinden altı yıl sonra Sibthorp, 1794-1795'de Yunanistan'a ikinci kez gelmiştir. Bu sefer yanında ressam Bauer yoktur. Sağlığı iyi olmamakla beraber, bu geziyi yapmak istemiş, Osmanlı İmparatorluğu nezdindeki İngiltere büyük elçisi R.Liston'un maiyetine katılarak Mart 1794'te Londra'dan ayrılmış, Belçika, Avusturya, Macaristan, Romanya, Bulgaristan üzerinden Mayıs ortalarında İstanbul'a gelmiştir. İstanbul'da üç ay kadar kalmış, bu arada Uludağ'a da gitmiştir (Boissier 1867). İstanbul'a gelen Hawkins ile birlikte Eylül ortasında yola çıkarak Atina'ya gitmiş, ilkbahar 1795'te Peloponez'de gezmiş, Mayıs başında Korfu'dan İtalya'ya Otranto'ya geçmiş, Temmuz'da İngiltere'ye dönmüştür. Fakat hastadır. İyileşememiş ve Şubat 1796'da ölmüştür. Bu ikinci gezisinde Sibthorp, Yunanistan'a gitmek için , 9 Eylül 1794'te İstanbul'dan ayrılmış, 11 Eylül'de Çardak ve Lapseki'ye, 12 Eylül'de Çanakkale'ye gelmiş, 17 Eylül'de Bozcaada'ya varmıştır. Buradan Lemnos adasına geçecektir (Walpole 1820). Batı Anadolu'ya gitmeyecektir.

Amacı ile ilgili olarak Sibthorp, İstanbul'da iken Mısır Çarşısı'nı ve aktarları gezmiş, burada satıldığını gördüğü tıbbi ve faydalı bitkilerin Latince adlarını ve yerli kullanılışlarını kaydetmeyi ihmal etmemiştir (Walpole 1820). Bu bitkilerin adlarını aşağıda aynen veriyoruz Listede 38 bitki adı vardır: *Fumaria officinalis*, *Teucrium chamaedrys*, *Teucrium polium*, *Sambucus ebulus*, *Plantago major*, *Panicum dactylon*, *Cichorium endivia*, *Lavandula stoechas*, *Verbascum sinuatum*, *Matricaria suaveolens*, *Peucedanum officinale*, *Convallaria polygonatum*, *Artemisia pontica*, *Momordica elaterium*, *Scilla maritima*, *Iris*, *Arum maculatum*, *Ruta graveolens*, *Equisetum fluviatile*, *Cistus incanus*, *Tamarix gallica*, *Nymphaea lutea*, *Asplenium scolopendrium*, *Rumex hydrolapathum*, *Erysimum barbarea*, *Salvia officinalis*, *Melissa byzantina*, *Papaver somniferum*, *Hyoscyamus albus*, *Gnaphalium stoechas*, *Cannabis sativa*, *Malva officinalis*, *Tilia alba*, *Santolina anthemoides*, *Eryngium campestre*, *Ligustrum vulgare*, *Typha major*, *Datura stramonium*.

Sibthorp ve Ferdinand Bauer, gezi sırasında çoğu zaman anlaşılmadıkları halde, genç ressam İngiltere'de uzun süre kalmış ve burada büyük ün yapmıştır (Stearn 1960, 1996). Gezide yaptığı çizimleri burada tamamlamış ve baskıya hazırlamıştır. Ayrıca 1801'de M.Flinders'in (1774-1814) Avustralya seferine ressam olarak katılmış, bu seferden 1805'te İngiltere'ye döndükten sonra 1814'e kadar İngiltere'de çalışmış, sonra Viyana'ya yerleşmiştir. Doğu Akdeniz gezisine ait resimleri Oxford Botanic Garden'de (Blunt 1971), Avustralya'ya ait resimlerinin bir kısmı da Londra'da National History Museum'da (Blunt 1971) saklıdır. Ferdinand Bauer'in iki yaş büyük kardeşi Franz Andreas Bauer (1758-1840) de, İngiltere'de Francis Bauer adı ile tanınmış bir bitki ressamı olmuştur (Stearn 1960, 1999). Kardeşi Ferdinand'ın ardından, 1790'da İngiltere'ye gelmiş, Kew'e yerleşmiş, burada Kew Garden'in direktörü Joseph Banks'ın (1743-1820)

¹ <http://www.artandarchitecture.org.uk/images/conway/bf1b9fb4.html>

hizmetinde çalışmıştır. İngiltere'de ölmüştür. Resimleri Londra'da National History Museum'dadır (Blunt 1791).

Sibthorp'un Doğu Akdeniz gezilerinden topladığı bitki örnekleri İngiltere'de Oxford Üniversitesi herbaryumunda (OXF) saklıdır. Bir miktar da Londra'da The Natural History Museum herbaryumunda (BM), İsveçte Uppsala Üniversitesi Botanik Müzesi herbaryumunda (UPS) ve Avusturya'da Viyana'da Naturhistorisches Museum herbaryumunda (W) örnekleri vardır (Vegter 1986).

Örnek sayısına gelince, M.R.Bruce'un verdiği bilgilerden Sibthorp'un ilk gezisi sırasında, 1786 yılı sonuna kadar topladığı örnekler arasında, en az 300 yeni tür bulunduğunu, Kıbrıs'tan bir ay içinde 600'den fazla örnek topladığını, gene bu ilk gezisinde Yunanistan'dan topladığı örneklerin sayısının 2000'e yakın olduğunu ve bu geziden İngiltere'ye Yunanistan'dan 800 paket tohum getirdiğini öğreniyoruz (Bruce 1970). R.D.Meikle, Sibthorp'un 1787'de Kıbrıs'a geldiğini, bu adadan 8 Nisan ile 14 Mayıs arasında bitki topladığını yazmış ve, H.S.Thompson'a atfen, onun topladığı tür sayısının 313'ten fazla olmadığını, bazı örneklerinin Kıbrıs kaydını taşıdığı halde başka yerlerden toplanmış olduklarını açıklamıştır (Meikle 1977).

Sibthorp'un Anadolu'nun hangi yörelerini gezmiş olduğu hakkında bir bilgi edinmek için, *Flora of Turkey* (1965-2000) ve *Flora Orientalis* (1867-1888) içinde yer alan Anadolu örneklerinin yayılış kayıtlarını taradık. *Flora of Turkey*'deki örneklerinin sayısı azdır, 50'den fazla değildir, fakat 36 gibi büyük bir kısmı tipörnektir. Tipörneklerin 25'i Uludağ'dan, 3'ü İstanbul'dandır. *Flora Orientalis*'teki Sibthorp'un Anadolu örneklerinin sayısını 287 olarak saptadık. Her iki eserdeki yayılış kayıtlarından, Sibthorp'un Anadolu'da Bithynia, Phrygia, Lydia, Caria, Lycia bölgelerinde bulunmuş, Uludağ (Olympus Bithyniae) ve Manisa dağı'na (mons Sipylus) çıkmış olduğunu öğreniyoruz. Ancak takip ettiği yolu, hangi yörelere hangi tarihte gittiğini saptamak mümkün olmamıştır, zira ne *Flora of Turkey* ne de *Flora Orientalis*'teki örneklerinin kayıtlarında hiç bir tarih verilmemiştir. Bundan başka, yayılışlar çoğunlukla geniş kaydedilmiştir, Asia minor, Anatolia occidentalis, Caria, Lydia vs. gibi.

Kesin tarihli birkaç kayda, ancak Walpole'un kitabında rastladık. Bu kayıtlar, yukarıda bildirdiğimiz gibi, Sibthorp'un iki gezisinde de, Çanakkale'nin Marmara sahillerinde bulunduğu günleri açıklamaktadır (Walpole 1820). Tarih veren üçüncü bir kaynaktan da, Sibthorp'un ilk gezisinde Mart ortalarında Çanakkale sahillerinde ve birkaç gün sonra da Caria kıyısında bulunduğunu öğreniyoruz (Stearn 1967). Sibthorp'un materyeli üzerindeki kayıt eksiklikleri onun, verimli olmakla beraber, heyecanlı, aceleci ve belki de hafızasına fazla güvenen bir toplayıcı olduğu izlenimini vermektedir.

Sibthorp'un 1796 yılında ölümünden sonra, onun bu dağınık örneklerini değerlendirmek gibi güç bir işi J.E.Smith üzerine almış, Smith ölümüne kadar (1828) bu işle uğraşmış, *Prodromus*'u iki cilt halinde tamamlamış, fakat *Flora Graeca*'nın ancak altı cildini yayımlayabilmiştir. *Prodromus*'un önsözünde Smith, tüm botanik gözlemlerin, özellik kayıtlarının, betimlemelerin kendisi tarafından yapıldığını, eserde herhangi bir hata varsa, bundan kendisinin sorumlu olduğunu açıkladığına göre, *Prodromus* ve *Flora Graeca*'da yayımlanmış yeni tür adlarının yazarı doğrudan doğruya Smith'tir, Sibthorp et Smith değildir (Stearn 1967).

Özet

John Sibthorp (1758-1796), onsekizinci yüzyılın ikinci yarısında yaşamış, Oxford'lu genç bir botanik profesörüdür. Hekimdir. Anazarbalı Dioskorides'in (birinci yüzyıl) kaydettiği bitkileri yerinde görmek, yeni faydalı bitkiler toplamak yanında, bir Yunanistan florası oluşturmak amacıyla iki kez Yunanistan'a gelmiş, bu arada Ege adaları, Batı Anadolu ve Kıbrıs'tan bitki toplamıştır. İlk gezisinde yanında, Avusturyalı genç bitki ressamı Ferdinand Bauer (1760-1826) vardır. Gezilerini 1786-1787 ve 1794-1795 tarihlerinde yapmıştır. Ancak koleksiyonunu işleyemeden genç yaşta ölmüştür. Vasiyeti üzerine, J.E.Smith (1759-1828) Sibthorp'un materyeline dayanarak, 1806-1816'de, iki cilt halinde *Florae Graecae Prodromus*'u yayımlamış ve, on cilt tutarında 966 renkli levha içeren büyük boy *Flora Graeca*'yı hazırlamaya başlamıştır. *Flora*'nın altı cildi yayımlandıktan sonra vefat etmiş, geri kalan ciltleri J.Lindley (1799-1865) tamamlamıştır. Bu büyük eser, 1806-1840 tarihlidir. Sibthorp'un amacı, ölümünden 44 yıl sonra olsa bile, başarı ile gerçekleşmiştir.

Sibthorp'un Batı Anadolu'da yaptığı geziler hakkındaki bilgilerimiz kısıtlıdır. İlk gezisi sırasında, 1786'da İzmir'e çıkmıştır. Aynı yılın sonbaharında İstanbul'dadır. Sibthorp iki kez İstanbul'da bulunmuştur: Önce Sonbahar 1786 ile Mart 1787 arasında, sonra da Mayıs ile Eylül 1794 arasında. İstanbul'dan ve 1786'da zirvesine kadar çıktığı Uludağ'dan birçok örnek toplamıştır. İki kere de, Çanakkale'nin Marmara denizi sahillerindedir, Mart 1787'de ve Eylül 1794'te. Bu yöreler dışında Sibthorp, *Flora of Turkey* ve *Flora Orientalis*'ten öğrendiğimize göre, Bithynia, Phrygia, Lydia, Caria, Lycia, Uludağ ve Manisa dağı'ndan örnek toplamıştır. Örnek kayıtları üzerinde tarih bulunmamakla beraber, Sibthorp bu yörelere ilk gezisi sırasında, yani 1786 yılında ve 1787 ilkbaharında gelmiş olmalıdır. *Flora Orientalis*'ten öğrendiğimize göre, Uludağ'a, 1786 ve 1794'te olmak üzere iki kez çıkmıştır (Boissier 1867).

Flora of Turkey'de kayıtlı olan Sibthorp'un Anadolu örneklerinin sayısı 50'den fazla değildir, fakat bunlardan 36'sı tipörnektir. *Flora Orientalis*'te yer

alan onun Anadolu örneklerinin sayısı yaklaşık 290 kadardır. İstanbul'da bulunduğu sıralarda Sibthorp, Mısır Çarşısı'nı ve aktarları gezmiş, satılan tıbbi ve faydalı bitkilerin Latince adlarını ve yerli kullanılışlarını kaydetmiştir. Listesinde 38 bitki adı vardır.

Açıklama: R.Walpole'un kitaplarını İstanbul'da Arkeoloji Müzeleri Kitaplığı'nda buldum. Yakın ilgisinden dolayı kitaplık müdürü Sayın Havva Koç'a müteşekkirim.

Kaynaklar

- Baytop.T.2001. *Anadolu dağlarında 50 yıl*, ikinci baskı, Nobel Tıp Kitabevleri, s.105-107.
- Blunt,F.1971. *The Art of Botanical Illustration*, London, s.195-202, pl.33.
- Boissier, E.1867. *Flora Orientalis*, vol.1, Basilleae, s.xvi.
- Bruce, M.R.1970. John Sibthorp, *Taxon* 19(3):353-362.
- Desmond,R.1977. *Dictionary of British and Irish Botanists and Horticulturists*, London, s.555.
- Lack,H.W., Mabberly,D.J.1999. *The Flora Graeca Story:Sibthorp, Bauer and Hawkins in the Levant*, Oxford University Press.
- Meikle,R.D.1977. *Flora of Cyprus*, vol.1, Royal Botanic Gardens, Kew, s.8-9.
- Stearn,W.T.1960. Franz et Ferdinand Bauer, des maîtres de l'illustration botanique, *Endeavour* 19(73):27-35.
- Stearn,W.T.1967. Sibthorp, Smith, the Flora Graeca and the Florae Graecae Prodrum, *Taxon* 16(3):168-178.
- Stearn,W.T.1996. Les fleurs et l'art, une affinité électorique, bkz. *L'empire de flore, histoire et représentation des fleurs en Europe du XVIIe au XIXe siècle* (sous la direction de Sabine van Sprang), Bruxelles, s.23-24.
- Vegter,I.H.1986. *Index Herbariorum, Part II(6), Collectors*, Regnum Vegetabile vol.114, Utrecht, s.889.
- Walpole,R.1817. *Memoirs relating to European and Asiatic Turkey*, edited from Manuscript Journals, London.
- Walpole,R.1818. *Memoirs relating to European and Asiatic Turkey and other countries of the East*, second edition, London.
- Walpole,R.1820. *Travels in various countries of the East*, being a continuation of Memoirs relating to European and Asiatic Turkey, etc., London, s.7-9, 46-54, 432-435.

A plant collector in the East Mediterranean Region in the second half of the eighteenth century: John Sibthorp (1758-1796)

Asuman Baytop

John Sibthorp (1758-1796) was a young professor of botany who has lived at Oxford in the second half of eighteenth century. As physician, his interest was to recollect the plants compiled in the first century by Dioscorides

of Anazarba (S. Anatolia) and to find others which may have some medicinal uses. He was further planning to write a Greek flora. He came twice to the East Mediterranean region. In his first visit (1786-1787), he collected from Greece, Aegean Islands, West Anatolia and Cyprus. He was accompanied by the young Austrian artist Ferdinand Bauer (1760-1826). In the second (1794-1795), he mainly travelled through Greece. He died early in 1796, before setting in order his rich material. According to his bequest, after his death, J.E.Smith (1759-1828) wrote in two octavo volumes the *Florae Graecae Prodrum*, published from 1806 to 1816, and started to prepare the *Flora Graeca*, which consists of ten folio volumes containing 996 coloured plates drawn by F.Bauer. He published the first 6 volumes, but died. The remaining volumes were produced by J.Lindley (1799-1865). The completion of this big work took a much longer time, from 1806 to 1840. Sibthorp's aim was thus successfully accomplished, may it be 44 years after his death.

Little is known about the travels of Sibthorp in West Anatolia. He debarked to Izmir in 1786 and arrived to Istanbul in Autumn. Two times he has been in Istanbul, first from Autumn 1786 to early Spring 1787, then from May to September 1794. In 1786 he climbed Uludağ up to the summit. He shortly visited the Marmara sea shores of Çanakkale in March 1787 and in September 1794. According to his specimens cited in *Flora of Turkey* and in *Flora Orientalis*, he has collected from Bithynia, Phrygia, Lydia, Caria, Lycia, Olympus bithyniae and mons Sipylus. We don't know exactly the dates of his collectings in these areas, but it is clear that he visited it in his first travel, i.e. in 1786 and in Spring 1787. He climbed twice to Uludağ, in 1786 and 1794.

Flora of Turkey cites no more than 50 Turkish specimens collected by Sibthorp, of which 36 are types. In *Flora Orientalis*, we find nearly 290 of his specimens from Anatolia. During his sojourn in Istanbul, Sibthorp visited the Bazar and the drugshops. He prepared a list of the Latin names of the medicinal and useful plants which were sold there. The list records 38 plants with their local uses.

Keywords: John Sibthorp, travels in Anatolia, history of botany;
Anahtar kelimeler: John Sibthorp, Anadolu gezileri, botanik tarihi.